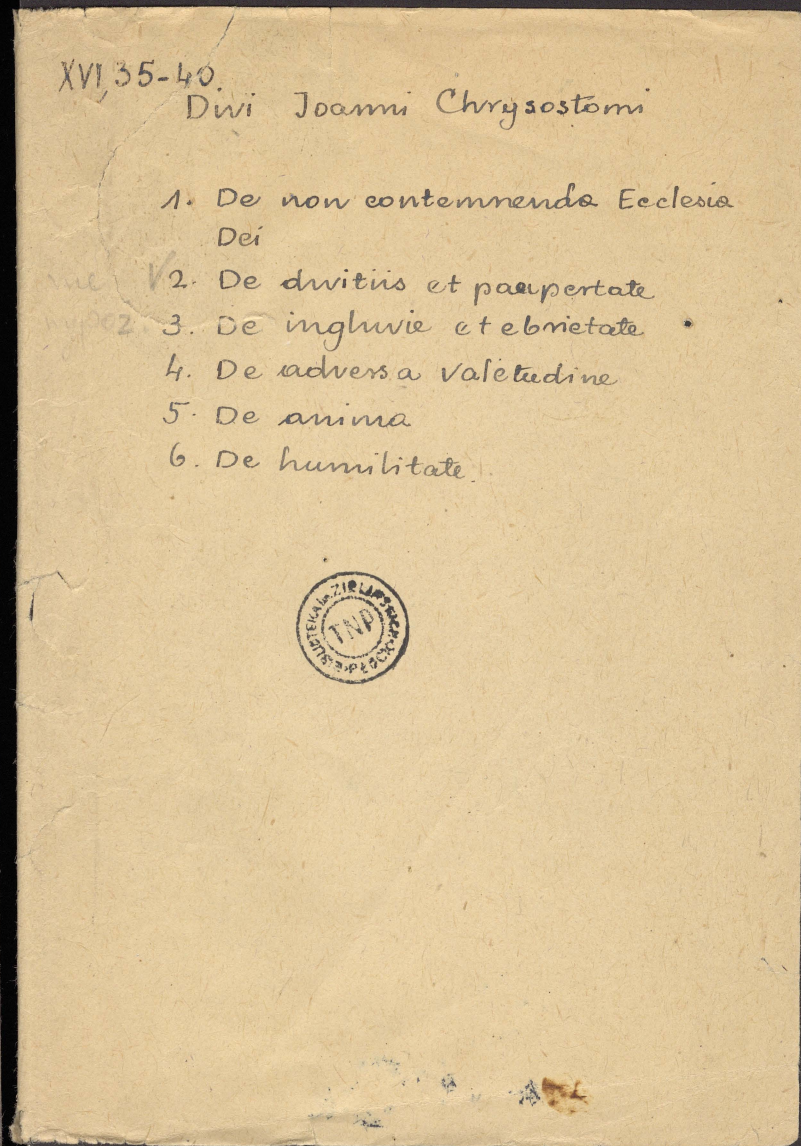
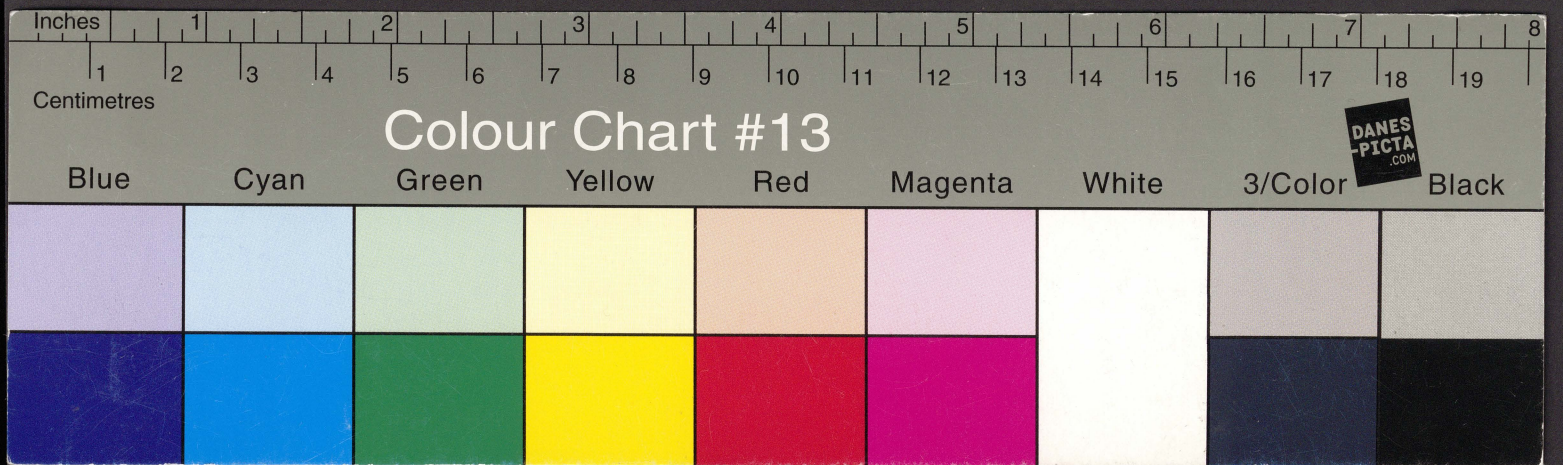

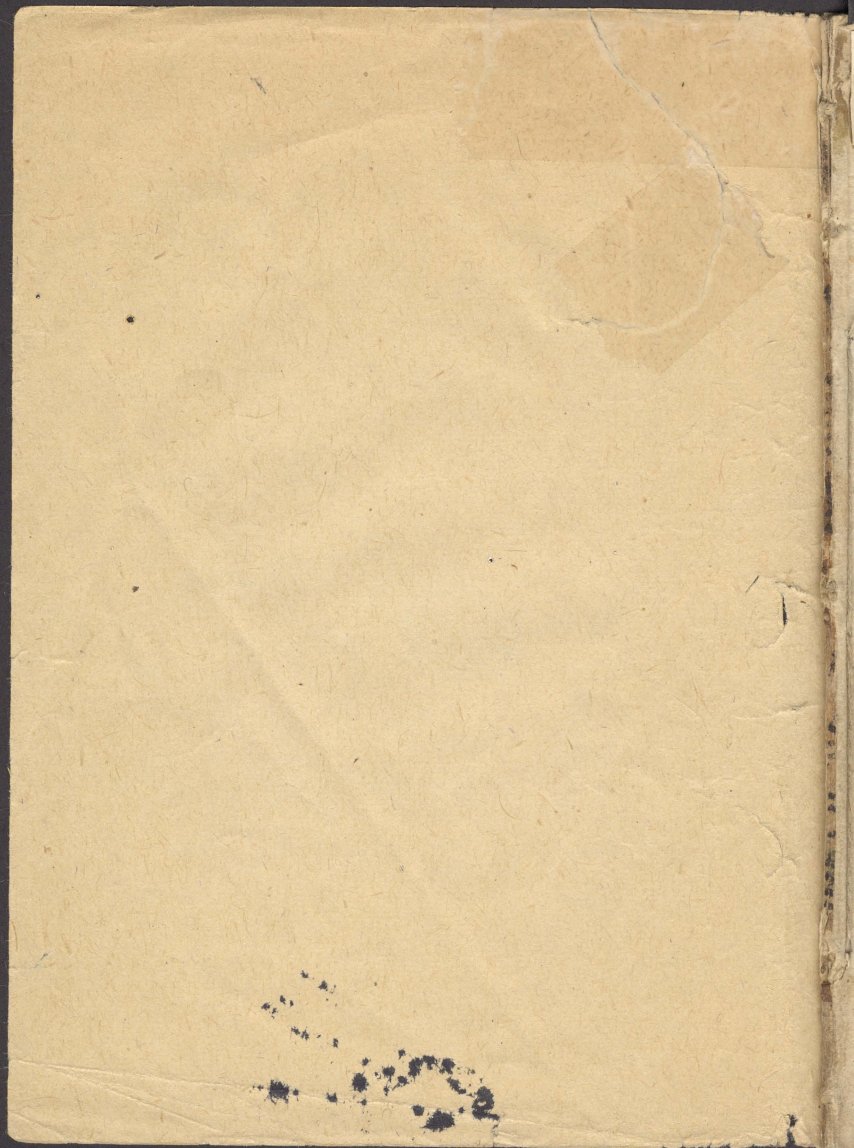

XVI, 31-42

8.
4351

DIVI IOAN-
NIS CHRYSOSTO-
MI DE INGLVIE
ET EBRIETATE
ORATIO, A' MARTI
NO CROMERO E
GRÆCA LATI-
NA FACTA

XVI, 37

ILLVSTRIS
ET MAGNIFICO DO,
MINO IOANNI CO,
MITI IN TARNOW
Castellano Cracouien, exercituum
Pol. & Sandomiriensi Stri/
ensiq; Prefecto, Marti/
nus Cromerus
S. P. D.

ELlem minus frequenter
oculis, quàm foeda ac dete/
standa res sit ingluuies &
ebrietas, hauriremus heros
clarissime, sanè multo pre/
clarius nobiscum ageretur. Neq; enim de
sunt nostris etiam hominibus insignia ad
laudem & gloriam instrumenta, non in/
genium, non magnitudo animi, nō ardor
atq; studium rerum honestissimarum, ni
si hæc praua conuiujs atq; potationibus
plusculum

plurimum indulgēdi cōsuetudo vel cor-
rumperet, vel hebetaret. Quod si qua lege
atq; animaduersione seueriori ingluuius
apud nos ebrietasq; coercerent, nō multū
fanē, siue ad rem militarem & virtutem
bellicam spectes, siue ad reitum publice,
tum priuatę curam & institutionem, siue
ad ciuilitatem & cultum vite, seu deniq;
ad studia literarum atq; doctrinę, alijs na-
tionibus hominum cederemus. Id quod
in te vno abunde licet cognoscere. Que
enim gens proferre non dico nostro, sed
superioribus hīsce aliquot seculis habet
vnum aliquem ducem eximium, cuius
auspicijs tot ac tam varia bella gesta sint,
quot tuo consilio tuoq; ductu feliciter
confecta esse scimus? Neq; ego solum
dico fractos abs te Moschos, fusos Tar-
taros, Valachos debellatos, quibus quidē
populis nihil est neq; ferocius, neq; ani-
mosius: Sed Mauri quoq;, Turcę, Vn-
gari, Galli, Hispani, Itali, quas gentes nos
admiramur, virtutē tuam partim in se, p-
tīm in hostibus suis experti & admirati
sunt. Iā si de cōsilijs in repub, de dignitate,

de amplificatione tuitiōeꝝ reifam. de splē
dore vitę & elegantia, de ipsa deniqꝫ hu
manitate & cognitione honestissimarum
disciplinarū, quę omnia in te amplissima
sunt & singularia, cōmemorare velim, &
nihil agā, & cōsulto huc assentādi studio
deflexisse ab instituto meo videar. Hęc
oīa situ obducta squalerēt, aut poti⁹ nulla
in te extitissēt, nisi tā alienus ab ingluuiē
& ebrietate esses, vt nihil magis abhorre
as. Neqꝫ em̄ ignoras, quān hęc duo vicia
non solū corporis, verum etiā animi vires
eneruent, ingenij obtundant aciē, totūqꝫ
hominē ab sese alienatū, & q̄si de gradu
deiectū, inter brutas animantes, atqꝫ adeo
infra eas etiā deijciant. Qua de re Chry
sostomū grauiter atqꝫ diserte, latinis nunc
primum nostra hac qualicūqꝫ opera ser
mocinantē ad te mitto. Quē epistola etiā
eodē argumēto adolescenti admodū mihi
scripta, adhuc reclamāte me, gestit conse
q. Tu Comes inclyte tantū hunc adstipu
latorē Chrysostomū hospicio lubens
accipe, studiūqꝫ hoc erga te meū,
quāuis in re modica, solito fa
uore cōplectere. Vale.

DIVI IOAN-
NIS CHRYSOSTO,
MI DE INGLVIE
ET EBRIETATE,
ORATIO MARTINO
CROMERO IN-
TERPRETE

VLtis videamus, quā
voluptatem, quemque
honorem habeant di-
uitiæ: mensas diuitum
atq; pauperum expendamus, roge-
musq; eos qui edunt, quinam sint
maxime, qui pura & germana vo-
luptate perfruantur, ij ne qui ad di-
midiatum diem in stragulis accu-
bantur

bantes, cœnas prandijs coniungūt,
& ventrem dirumpunt, & sensus
obtundunt, & immodico eduliorū
pondere nauem, ita vt exhauriri nō
possit, obruunt, & quasi in naufra-
gio corporis eam demergunt, & pe-
dicas, manicas, atq; lingue vincula
excogitāt, totumq; corpus adstrin-
gunt vinculis, ferrea catena grauioribus,
ebrietatis inquā & luxurię,
& neq; verum ac syncerum somnū
capiunt, neq; à terribilibus infom-
nijs liberi sunt, insanientibus misere-
riores, & vltro demonē anime sue
adsciscunt, & risus ludusq; caue-
seruorum ppositi neminem eorū
qui adsunt cognoscūt, et neq; loqui,
neq; audire queunt, sed inter manus
à stragulis in lectum deferuntur, an
sobrii & vigilantes, & qui modum
necess

necessitate finiunt, maximumq; cō
dimentum famem & sitim habēt?
Nihil enim ad eò voluptatem & sa
nitatem facit, vt si cū quis esurit ac
sitit, tum demum ea quę proponū
tur attingat, satietatemq; sola neces
sitate metiatur, neq; maius viribus
onus corpori imponat. Quod si or
rationi meę fidem non habes, con
templare vtrorūq; corpora, & ani
mum vniuscuiusq;, nonne modera
te quidem edentium, corpora robu
sta sunt, sensusq; expedite admodū
munus suum explent? Illorum ve
ro flaccida et quauis cęra molliora,
& morborū examinibus obfessa?
Etenim pedū dolores celeriter eos
inuolant, tremorq; intempestiuus,
& immaturum seniū, & dolor capi
tis, & distensiones, & oris cōtorti

nes & appetituū extinctiōes, assidu
isq; medicis, & cōtinuis medicinis,
q̄tidianaq; curatōe indigēt. Hęc ne
igit̄ voluptatis sūt, dic mihi? Quis/
nā hoc dixerit eorū, qui, quid sit vo
luptas, norunt? Tunc eīm voluptas
fit, cum est fruitio p̄cedente con
cupiscentia. Etenim si fruitio quidē
sit, concupiscentia vero nulla extet,
perit voluptas omnis, & euanescit:
& quemadmodum naus, quę ma
iorem, quā p̄ modo suo, merciū
vim receperit, oneris magnitudine
depressā, submergitur, ita & animus
& corporis nostri natura, si plus
alimenti, quā pro virtute sua, ac
ceperit, obruit̄, & pondus merciū,
non ferēs, in profundū internetio
nis demergitur, nautasq; & guber
natorē, & proretā, & nauigātes, &
ipsum

ipsum deniq; onus, cum omnibus
perdit. Quemadmodum igitur in
illis nauibus, quę ita cōstitutę sunt,
non maris tranquillitas, non sciētia
gubernatoris, non multitudo nau-
tarum, nō apparatus commoditas,
non tempus anni opportunum, nō
aliud quicquam ita fluctuantem na-
uem iuuat: ita & ijs, qui luxu afflu-
unt, vsu venit: non doctrina, nō ex-
hortatio, non institutio, non consi-
lium, non metus futurorum, non
pudor, nō eorum qui adsunt repre-
hensio, non aliud quicquam deniq;
seruare animum ita fluctuantem
potest: verum & ad hęc presentem
vitam inutilis est huiusmodi, & ad
omne opus bonū reprobis. Hinc
& non aliunde grauib; & irsanas-
bilibus morbis capiuntur ij, qui in

A. v   perpetua

perpetua luxuria viuunt, quicq; ob
id in hanc vitam productos se esse
arbitrantur, vt cum luxurię indul
serint, ventremq; disruperint, ita sa
ginato corpore decedant, lautiorē
mensam è suis carnibus vermi in
struentes: Etenim tremoribus, li
quefactioni, tabi, grauedinibus, pe
dū doloribus, et alijs compluribus,
quę medicorum filij vsurpant, fiūt
obnoxij: venenatis medicamētis ni
hilo melius constituētur mensę hu
iuscemodi. Imo vero, si vere dicen
dum est, multo deterius. Nam illa
quidem subito eum à quo sunt acce
pta, sustulerunt, mortemq; sine sen
su aduexerunt, ita vt ne hoc ipsum
quidem molestia morientem affe
cerit. Istę vero vitam innumerabi
libus mortibus grauiorem, ijs, qui
ipsas

ipsas magni faciunt, afferunt: atq;
alij quidem morbi multos habent
condolentes: Qui vero è luxuria &
ebrietate acciderunt, non patiuntur
intuentes, ne si velint quidem, his,
qui ab ipsis capti sunt, condolere:
sed mali quidem exuberantia fle-
ctit ad misericordiam, morbi vero
causa scientem exacerbatur: Neq; em̄
à natura, quemadmodum illic, lesi
sunt, neq; ab hominibus insidijs ap-
petiti, sed ipsi sibi horum morbo-
rum opifices extiterunt, vltro sese
in præcipitium malorum proñcien-
tes. Non ita scorpius aut serpens
in visceribus cuiusquã insidēs quo-
quo versum inficit, vt luxurię con-
cupiscentia omnia peruertit atque
perdit. Feris enim illis ad corpus
duntaxat pcedunt insidie: Ista vero

cum

cum insederit, cum corpore animū
item perdit. Omnium ergo perni/
cies ista res est, extremumq; deris/
diculum, vos ipsos sanitati corpo/
ris vestri non parcere. Non dico
vt victus asperitati vos detis, si ipsi
nolueritis. Quod superfluum est,
tollamus: Quod extra necessitatē,
amputemus. Quam em̄ meremur
veniā, cum alij ne necessariarū qui/
dem rerum compotes, cum sint do/
mini, nos autem vltra necessitatem
affluentes, iter faciamus? Non vi/
detis cum quibus nobis lucta est?
cū incorporeis potestatibus. Quo/
nam igitur pacto, caro cum simus,
eos superabimus? Nam si, qui
cum hominibus luctatur, tempe/
ranter edat necesse est, longe magis
qui cum demonibus. Cum autem
ad corp

ad corpulētiam diuitijs insuper fuerimus astricti, qua vi vincemus aduersarios? Nam vt in cithara cum soni fuerint teneri mollesq; & non bene intenti, artis quoq; præstantia succiditur, neruorumq; vicio seruire cogitur: Ita & in corpore, cum id multam curationem à nobis indeptum fuerit, acerbam seruitutem animus perfert. Ne igitur saginemus corpus, neq; iners id atq; laxū luxuria reddamus: Nō dico vt parco atq; aspero victu nos ipsi extenuemus, sed vt tātum cibi sumamus, quantum & voluptatem habeat, veram inquam voluptatem, & alere corpus, & obsequens nobis aptūq; ad functiones animi exhibere possit. Nam si qui defecatum vinum bibunt reprehensione non carent,
quid

quid dicemus ad eos, qui maritimis
itineribus peregre ad comportan-
dum vinum mittunt, quicq; omnia
mouent, ne quod vitis genus ipsos
lateat? quasi rationem reposcendi
sint, aut ad extrema supplicia con-
demnandi, nisi omne vini genus im-
portauerint. Reuera nihil ita ami-
cum est demoni vt luxuria atq; eda-
citas. Quid enim non mali facit lu-
xuria? porcos facit ex hominibus,
ac porcis etiam deteriores: Nam
porcus quidem in luto volutatur,
& stercore pascitur: Iste vero abo-
minabiliore, quam illa mensa vesci-
tur, illicitos concubitus excogitans,
& exleges amores. Talis nihil dif-
fert à limphato: Ac limphatū quis
dem miseramur: istum vero auer-
samur & odimus. Quamobrem?
quoniā

quoniam vltro neam sibi insaniam
attrahit, & os, oculos, nares, & om-
nia prorsus membra peccati cloas-
cas efficit. Quod si interiora quoq;
inspicias, videas & animum ipsum
tanquam in hyeme & algore gela-
tum atq; torpentem, ita vt ne sca-
pham quidem propter hyemis ma-
gnitudinem seruare possit. Nam q;
ebrietati & ingluuiei mancipio ad-
dicti sunt, neq; somnum verum &
sincerum capiunt, neq; a terribilibus
insomnijs liberi sunt. Quoniam igi-
tur modo absurdum non est, exper-
tes quidem rationis animantes ni-
hil vltra necessitatem querere, ho-
mines vero peditos ratioe, & ima-
gine Dei honoratos illis etiam mi-
nus compotes ratione fieri, medi-
ocritatis fines pretergredientes.

Quan

Quanto enim melior huiusmodi
hominibus asinus est? quanto me-
lior canis? Nam hi quidem siue ce-
dendum est, siue bibendum, finem
norunt id quod satis est, neq; ultra
necessitatem progrediuntur: etiam
si innumerabiles sepe cogant, non
sustinent modum excedere. Isti ve-
ro his etiam detestabiliores se esse
iudicarunt. Quam multa ab ebrie-
tate hominibus mala accidant, pu-
det me dicere: sed ipsorum relinquo
conscientiæ, vt quæ exactius ea co-
gnita habeat. Quid enim turpius e-
brio temereq; vagante, & graue il-
lud naufragium perferente, ac Dei
dona stultorum conuitijs exponen-
te? Multos enim cum hæ affectio-
nes acciderint, dicere audio: Ne sit
vinum ô amentiam: ô stuporem:
alijs

alijs peccātibus dona Dei incufas?
an enim vinum ò homo malum il-
lud fecit? non vinum, verum intem-
perantia male vtētium. Dic igitur:
Ne sit ebrietas: ne sit luxuria, Quod
si dicis, ne sit vinum, dices sensim p-
grediens, ne sit ferrum, propter ho-
micias: ne sit nox, propter fures:
ne sit lux, propter calumniatores:
ne sit mulier, propter scortationes:
& omnes res deniq; subuertes. Ne
vinum infimules, verum ebrietatē,
& eum qui bono male vsus est, &
sobrium eum nactus describe cun-
ctam ipsius turpitudinē, & dic ipsi:
Vinum datum est, vt exhilaremur,
non vt turpiter nos demus: vt
rideamus, non vt rideamur: vt sani
simus, non vt egrotemus: vt imbe-
cillitatem corporis corrigamus, nō
B vt animi

*H. C. C.
nō curio.*

vt animi vires deſciamus. Hono-
rauit te Deus hoc dono, cur te ipſe
contumelia per immoderantiam aſ-
ſicis? Nam qui in ebrietate & intem-
perantia viuunt, iſs in noctis tene-
bras dies conuertitur, non quod
ſol extingatur, ſed quod ipſorum
ratio ebrietate obſcuretur. Qui ſe
ebrietati tradunt, quāto magis me-
rum ſibi infuderint, tanto maiore
ſiti inardescunt, ſemperq; hauſtio,
ſitis ſit fomes, & voluptas quidem
deinceps reſtineta eſt, ſitis vero fa-
cta inſedabilis, in ipſum ebrietatis
precipitium deducit eos, quos ca-
ptiuos egit. Hinc vel maxime ſtu-
peſcat quis amentiam eorum, qui
ebrietati addicti ſunt, quod ne tan-
tum quidem iſti ſibi ipſis parcere
volunt, quantum alij parcunt vtri-
bus

bus. Nam hos quidem vini vendi-
tores non patiuntur plus equo ca-
pere, vt ne rumpantur: Isti vero mi-
serum ventrem ne hac quidem pro-
uisione dignantur: Sed cum eum im-
pleuerint ac disruperint vsq; ad au-
res, vsq; ad nares, vsq; ad fauces ipas
replent omnia, per angustum mea-
tum spiritui, quę uis animal guber-
nat, inde comparantes. An enim ob
hoc fauces tibi datę sunt, vt eas vsq;
ad extremum oris putrido uino a-
liac; labe expleas? Non ob hoc: sed
vt sacras preces sursum ad Deum
mittas, ac diuinas leges legas, proxi-
misq; conducibilia des consilia:
Neq; enim ita uis rapidorum flu-
minum ripas exedere solet ac demo-
liri, vt luxuria delitięq; omnes sa-
nitatis nostrę munitiones facile

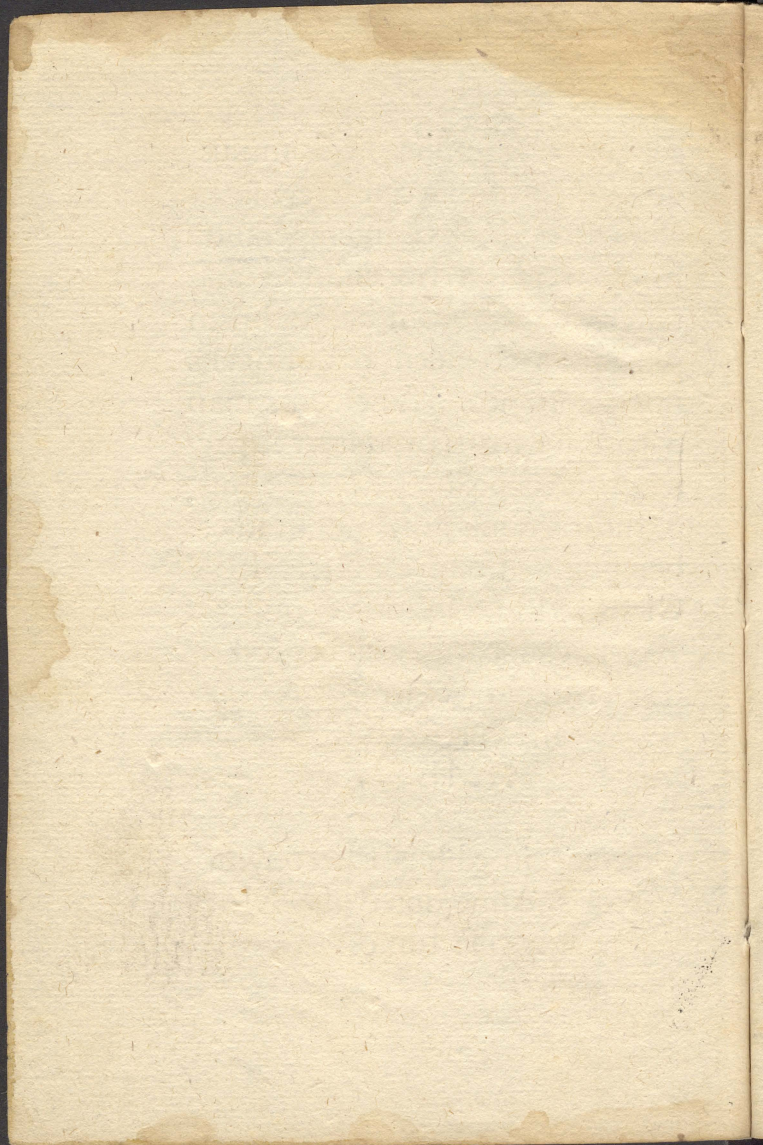
subuertunt. Etenim cum auiditate
escis inhiare, & corporis vires inci/
dit, & animi fortitudinem depri/
mit & relaxat. Neq; hoc solum lu/
xuria affluenti incommodum acci/
dit, quòd distringitur, & ventrem
suum disrumpit, & corporis pari/
ter atq; animi sanitatem succidit,
sed etiam illud, quòd celerius perflu/
it & peruadit, & ne vnum quidem
diem id, quod ingestum est, conti/
nere potest, sed eo difflato, alia rur/
sus iniicere cogitur. Enimuero non
edere malum est: absit: verum eda/
citas, & vltra necessitatem implere
ventrem ac disrumpere. Quemad/
modum neque moderato vino vti
malum est, sed ebrietati sese dedere,
& iudicium rationis per intempe/
rantiam euertere. Eiusmodi enim
corpori

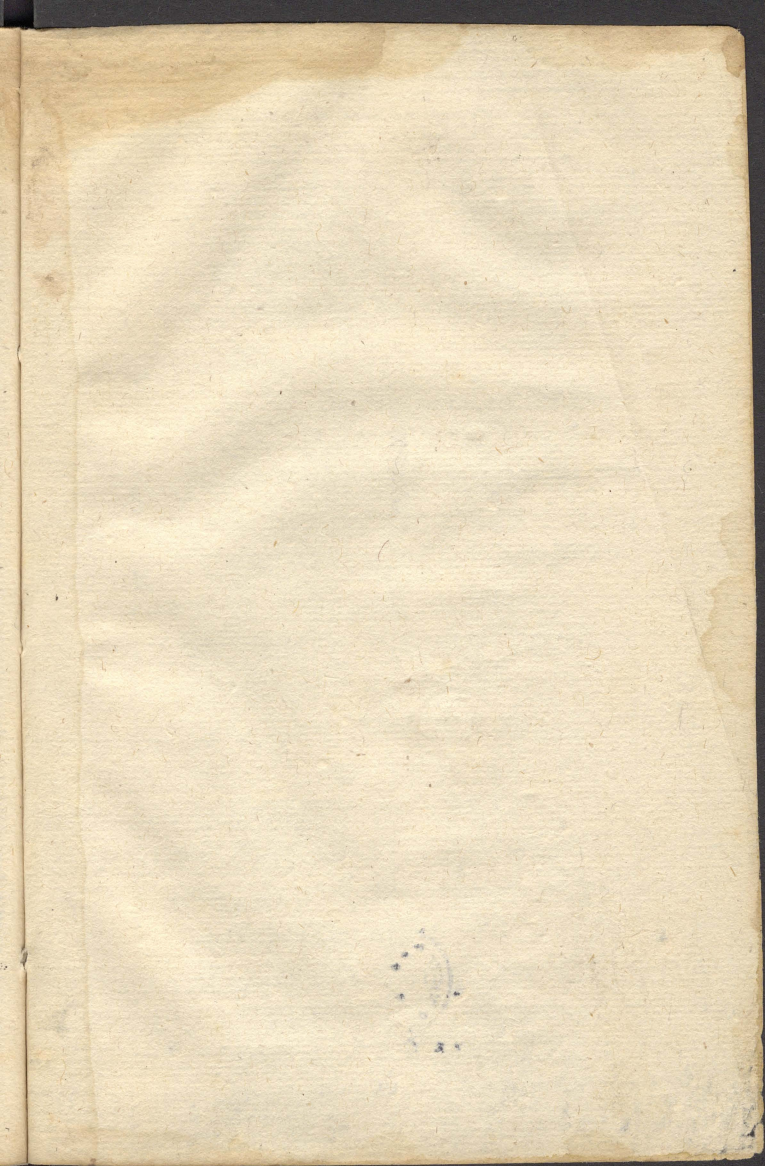

corpori nos implicauit dominus,
quod aliter nequit cōsistere, nisi sit
alimenti particeps: Intemperantia
modo recidatur: hoc enim ad sani/
tatem eius & bonam habitudinem
plurimum conducit, & obsequens
nobis aptumq̄ ad functiones man/
datorum Christi præstat, vt & præ/
sentē vitā expedite pertranseamus,
& futuris bonis potiamur gratia et
benignitate domini nostri IESV
CHRISTI: cui gloria & imperiū
vna cum patre & sancto spi/
ritu, nunc, & semper, &
in secula seculorū,
AMEN.

Cracouię in edibus Hieronymi
Vietoris. Anno dñi. M. D. XLI.
Mense Iunio.

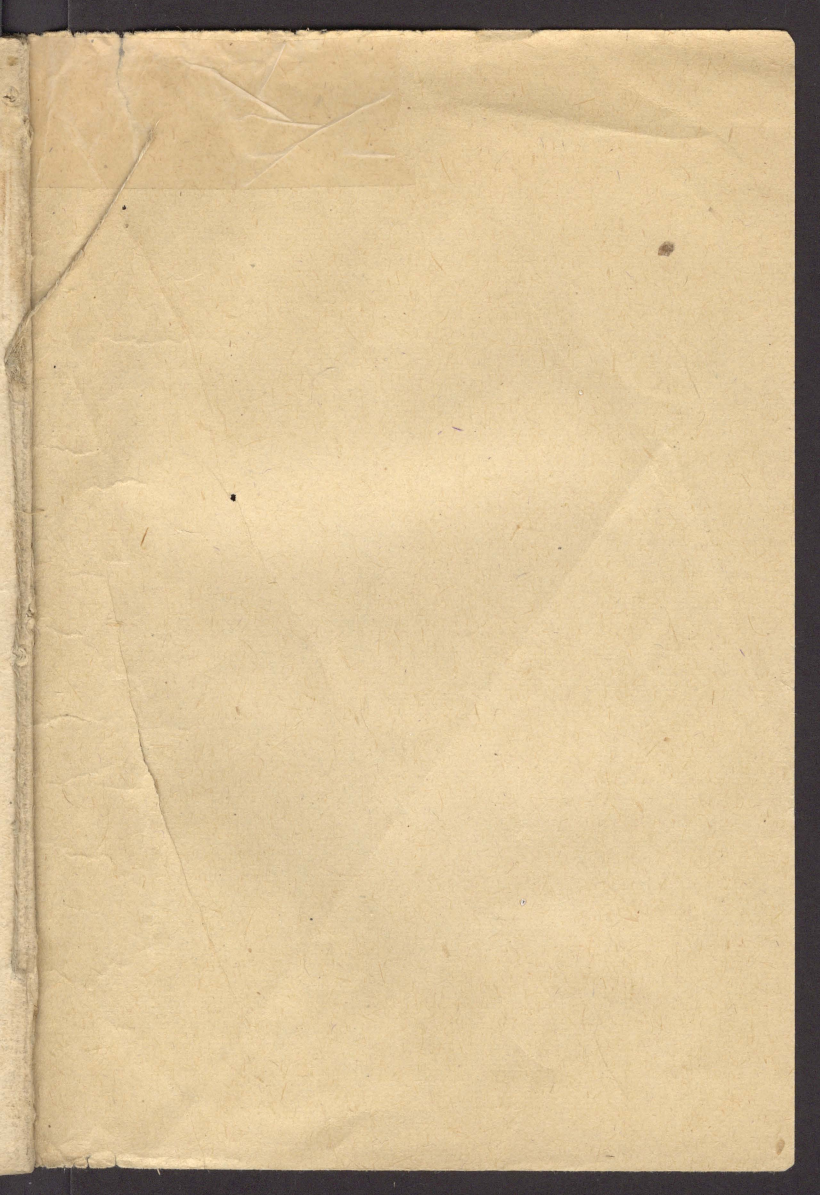

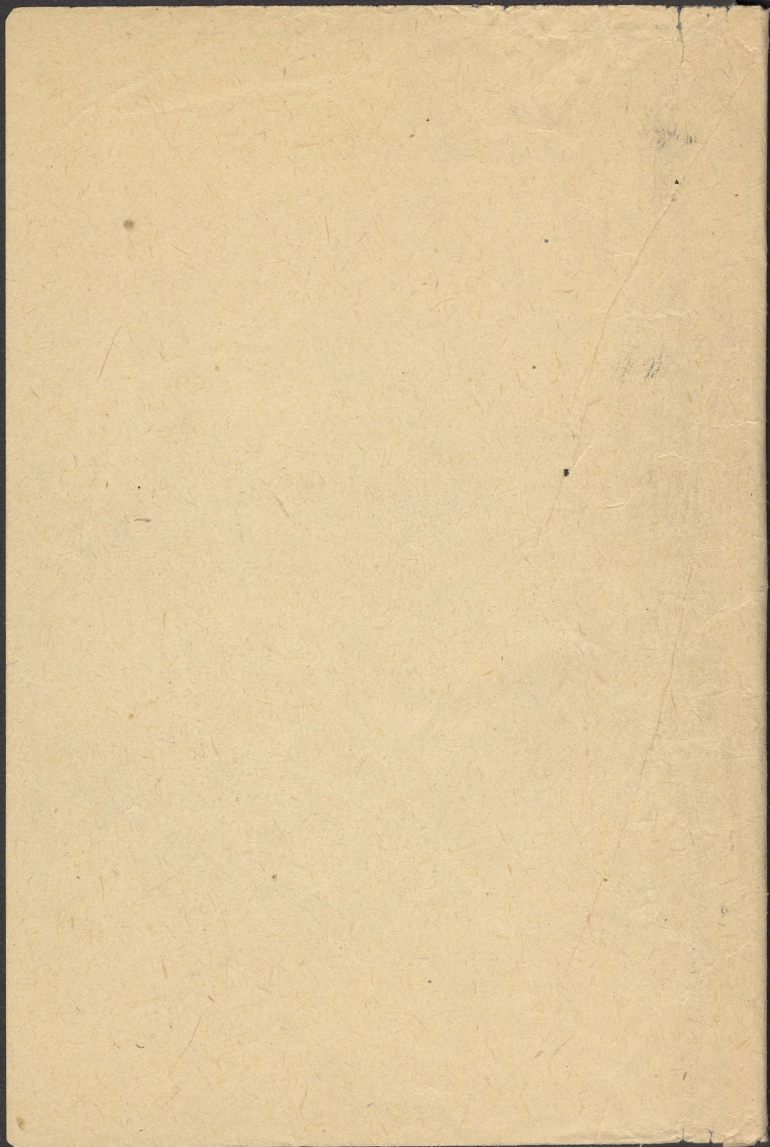

XVI, 37

76

XI

BR

XVI WIEK

BROSZURY

